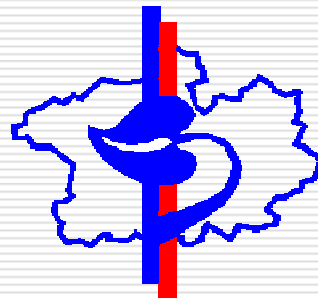

ANALÝZA POTŘEB KLIENTŮ využívajících nízkoprahové služby ve Středočeském kraji

---

realizovaná v rámci studie

Evaluace protidrogových opatření
a programů realizovaných
ve Středočeském kraji

Mgr. Roman Gabrhelík a Mgr. Miroslav Charvát

Psychologický ústav AV ČR Brno Katedra psychologie FF UP Olomouc

Co to je analýza potřeb?

Analýza potřeb představuje nástroj, který nám na základě znalosti drogové scény umožňuje zvyšovat účinnost služeb, umožňuje jejich optimalizaci vzhledem k daným možnostem a v neposlední řadě je zdrojem dat, která jsou potřebná pro plánování a tvorbu protidrogových strategií (Miovský, 2004).

Cíle substudie

Společně s klienty a se zástupci personálu jednotlivých NZ hledat odpovědi především na tyto tři výzkumné otázky:

- Jaká je přijatelnost a atraktivita poskytovaných služeb?
  - Jaká je dostupnost těchto služeb?
  - Odpovídají služby potřebám?
-

Metodika

- Aplikace kvalitativního rámce

Rapid Assessment and Response

(WHO, Fitch & Stimson)

Metody rychlého posuzování

- umožňuje získávat potřebné informace týkající se veřejného zdraví rychle a efektivně
-

Metody výběru a získávání dat

Výběr participantů:

- Nucený výběr
- Metoda sněhové koule

Metody získání dat:

- Screeningový dotazník
  - Semistrukturované interview
  - Ohnisková skupina (Focus Group)
-

Metody analýzy a interpretace dat

První fáze:

- Vytvoření verbatimu,
- Identifikace významových jednotek (redukce I. řádu),
- Přidělení označení (**kódu**; Straus, Corbinová, 1999),
- Tvorba kategorií, vlastností a dimenzí.

Druhá fáze:

- techniky vytváření trsů (**clustering**) a výčet (**counting** ; Miles a Huberman, 1994),
  - návrat k původním doslovným přepisům.
-

Otázka validity

- Triangulace (zdrojů, analyzantů),
  - Kontrola efektu výzkumníka
  - Kontrola reprezentativnosti
  - Nezávislý audit
  - Ohnisková skupina

  - Etické standardy
-

Popis souboru

V regionu STK v provozu sedm zařízení, spolupráce pouze s **pěti** (Mladá Boleslav, Benešov, Nymburk, Příbram, Kolín).

Celkem provedeno **29** interview s uživateli drog, **1** interview s klíčovým informantem a **1** ohnisková skupina s pracovníky nízkoprahových služeb.

Poměr **20:9** klientů kontaktovaných v K-centrech a v terénních programech.

Průměrný věk účastníků výzkumu byl **22,5** let (nejmladší 16 a nejstarší 30 let).

Značný rozdíl v zastoupení mužů a žen, téměř **5:1**.

Popis souboru

Z celkového počtu 29 kontaktovaných klientů jich **24** užívalo injekčně (z nichž 20 déle jak dva roky).

Více než dva dny v týdnu nebo dokonce denně si injekčně aplikuje drogy celkem **20** klientů z našeho souboru.

Bez domova jich bylo době sběru dat sedm.

Osm z 12 nezaměstnaných klientů uvedlo, že jsou registrováni na úřadu práce, stálé zaměstnání mělo **šest** účastníků.

FG s pracovníky zastupujícími **čtyři** nízkoprahová zařízení (účast řadových pracovníků, vyloučena účast vedoucích programů).

Přehled výsledků

Získávání informací o NP

- Komunikace » podstatná podmínka efektivního fungování NS (oslovení skryté populace UD).
  - Původní předpoklad » hlavní, nejpřirozenější a nejefektivnější kanál šíření informací je mezi uživateli navzájem.
  - Další nástroje k oslovení cílové (rizikové) pop.:
    - Edukativní forma PP (prováděna v regionu nesystematicky),
    - Další instituce (např. zdravotnická zařízení),
    - Zapojení regionálních i celostátních médií,
    - Šíření letáčků (lékárny, restaurace, herny aj.).
  - Klienti považují za nejdůležitější zdroj informací samotné pracovníky zařízení.
-

Přehled výsledků

První kontakt s NS

- Obecně je UD představa prvního kontaktu s NS vnímána jako ohrožující a je doprovázena řadou mylných představ a strachů.
  - Základní pilíř » důvěra (podmíněna zachováním anonymity klienta).
  - Obecně platí, že klient poprvé nepřichází sám.
  - Přidělení kódu a vstupní dotazník nejsou vnímány negativně (vyjma 1 případu).
-

Přehled výsledků

Interakce klient - pracovník NS

- Vlastní interakce ovlivňována mnoha faktory (věk pracovníka, vzájemný věkový rozdíl, oboustranné sympatie/antipatie, autorita, dřívější drogová minulost pracovníka atd.).

- Sporný aspekt – **gender**

„...třeba někomu neseď ty lidi, kdyby tady byl chlap třeba. Nějaký problémy je blbý řešit s ženskou třeba... možná, že některý ty lidi, kdybych jim řekl, že je tu chlap, že je jinej, že je víc v pohodě než ty ženský, tak třeba že by přišli...“.

- **27** účastníků z 29 - alespoň jedna zkušenost s pražskými NS (pracovníci STK hodnoceni jako vstřícnější, ochotnější a s hlubším zájmem o klienta).
-

Přehled výsledků

Práva a povinnosti klientů

- Pravidla a případně udílené tresty za jejich nedodržení jsou klienty v drtivé většině případů respektovány a dodržovány.
  - Žádný případ fyzického napadení pracovníka NZ.
-

Přehled výsledků

Hodnocení nabídky služeb

- Obecně jsou klienti s NS v regionu spokojeni.
  - Nejužívanější a vysoce hodnocená služba je výměna injekčního materiálu.
  - Celkem 13 klientů uvedlo, že od NS dostávají, co potřebují.
  - Jako neocenitelnou pomoc v krizové situaci označilo NS 6 klientů.
  - Pokud klientům něco chybí, je to fungování K-center i o víkendu a častější návštěvy streetworkerů v terénu: *„Dal bych to možná aj na pátek... Vejkend, že jo, se blíží...“*.
-

Přehled výsledků

Integrace dalších služeb

- Umožnit klientům realizovat se skrze práci s rozmanitými materiály (arteterapie):

„...zrovna nepotřebujou vyměnit, pro ně vytvořit nějaký program... ty lidi musíš nějak zaměstnávat, motivovat nebo je prostě zabavit... dát jim nějaký prostor... mít tam špalek a udělat si sochu ze dřeva nebo z hlíny...“.

- Vitamínový servis v rámci terénního programu.

- Vyskytly se i hlasy pro zavedení tzv. legálních aplikačních místností:

„... že kdyby náhodou se mu něco stalo, tak tam by mu mohli nějak pomoci, kdyby se přefetoval.“

Přehled výsledků

Substituční léčba

- V STK poskytuje 1 zařízení komplexní substituční léčbu metadonem.
- Subutexový substituční program integrovalo do svých služeb jedno nízkoprahové zařízení.
- V STK lékaři radikálně omezili předepisování tohoto preparátu:

„doktoři si tě přehazují jak horkej brambor. A nikdo ti to nenapíše, aby to bylo legální...“.

- **Šesti** z 29 resp. předepisuje subutex® lékař. **12** uživatelů se k subutexu dostává ilegální cestou.
  - **14** z 29 účastníků naší studie subutex® pravidelně/občas aplikují nitrožilně (závislost na jehle).
-

Přehled výsledků

NS z pohledu personálu

- Efektivnějšímu fungování NZ brání prostorová omezení a nedostatek (odborného) personálu, resp. nedostatek financí:
    - Principy primární prevence s modelem „Harm Reduction“ jsou v praxi poměrně běžnou skutečností a nasedají jeden na druhý – ne vždy je v silách jednoho zařízení vykonávat je společně na dostatečně kvalitní a systematické úrovni.
    - V některých NZ pracovníci uvádějí, že chybí finance na jejich další vzdělávání.
-

Vybraná praktická doporučení

- Neměla být opomínána práce s dynamikou osobnosti uživatele » korekce a obnova bio-psycho-sociálně-spirituálních dimenzí osobnosti » možné východisko – arteterapie.
  - Pokusit se zodpovědět si otázku: Zda a jak velký vliv má rodová skladba personálu na poměr klientů - mužů a klientek - žen v terénu a v kamenném zařízení?
  - Jak se může nízkoprahové zařízení zasadit o navýšení počtu lékařů předepisujících substituční lék subutex®.
-

Závěrečná zpráva na:
www.drogy-info.cz

Děkuji za pozornost

E-mail: gabrhelik@psu.cas.cz
